

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 12 november 2010

Ö 2301-09

KLAGANDE

RosInvestCo UK Ltd
6-8 Underwood Street
N1 7JQ London
Storbritannien

Ombud: Advokaterna K H och N E

MOTPART

Ryska Federationen
c/o His Excellency the Minister of Foreign Affairs,
Ministry of Foreign Affairs
32/34 Smolenskaya Sennaya P1
121200 Moskva G-200
Ryssland

Ombud: Advokaterna Bo G H N och J T

SAKEN

Tillåtlighet av fastställelsetalan avseende skiljemäns behörighet

Dok.Id 51088

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post: hogsta.domstolen@dom.se www.hogstadamstolen.se	13:15-15:00

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts beslut 2009-04-16 i mål Ö 9773-08

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen förklarar att det finns svenskt rättskipningsintresse och svensk domsrätt samt även i övrigt förutsättningar för den av Ryska Federationen väckta fastställsetalan.

Högsta domstolen avslår yrkandet om inhämtande av förhandsavgörande från EU-domstolen.

Högsta domstolen meddelar inte prövningstillstånd i de delar där frågan därom har förklarats vilande.

Hovrättens beslut står därmed fast.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

RosInvestCo UK Ltd har yrkat att Högsta domstolen avvisar Ryska Federationens talan samt förpliktar Ryska Federationen att ersätta RosInvestCo:s rättegångskostnader i tingsrätten, hovrätten och Högsta domstolen.

Ryska Federationen har bestritt ändring av hovrättens beslut.

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd i frågan om det finns svenskt rättskipningsintresse och domsrätt (jfr RH 2005:1) och i frågan om

förutsättningar föreligger för en fastställsetalan (jfr prop. 1998/99:35 s. 77 och 13 kap. 2 § rättegångsbalken). Frågan om beviljande av prövningstillstånd rörande målet i övrigt har förklarats vilande.

SKÄL

1. RosInvestCo är ett brittiskt bolag som äger sju miljoner aktier i det ryska bolaget Yukos. Ryska staten tvångsförsålde år 2004 aktier i ett dotterbolag till Yukos och utmätte samtidigt andra tillgångar i Yukos till täckande av ryska statens skattekrav mot bolaget. Förenade Kungadömet Storbritannien och Nordirland å ena sidan och Ryska Federationen å den andra har ingått ett bilateralt investeringsskyddsavtal (BIT) som erbjuder investerare en möjlighet att inleda skiljeförfarande mot värdlandet avseende eventuella överträdelser av värdlandets folkrättsliga förpliktelser. RosInvestCo inledde år 2005 ett av Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut administrerat skiljeförfarande mot Ryska Federationen. Under förfarandet kom parterna överens om att Stockholm skulle utgöra plats för skiljeförfarandet. Skiljemännen meddelade år 2007 en "Award on Jurisdiction", enligt vilken skiljemännen fann sig behöriga att pröva tvisten. Sedan Ryska Federationen väckt talan mot RosInvestCo med yrkande om fastställelse att skiljemännen inte är behöriga att pröva tvisten har RosInvestCo yrkat att Ryska Federationens talan ska avvisas.

Rättskipningsintresse och domsrätt

2. Den första fråga som ska avgöras är om det finns ett svenskt rättskipningsintresse och svensk domsrätt i målet. Inom den internationella skiljedomsrätten finns en princip om partsautonomi, vilken innebär att parterna kan bestämma tillämplig rättsordning (*lex arbitri*) för skiljeförfarandet. Valet av

tillämplig rättsordning (förfaranderättsordning) sker normalt genom angivande av platsen (sätet) för skiljeförfarandet.

3. För svensk rätts del gäller enligt 47 § lagen (1999:116) om skiljeförfarande att ett skiljeförfarande enligt lagen får inledas i Sverige, om skiljeavtalet innebär att förfarandet ska äga rum i Sverige. Lagen ska enligt 46 § tillämpas på skiljeförfaranden som äger rum i Sverige även om tvisten har internationell anknytning. Även för sådana skiljeförfaranden kan allmän domstol biträda med utseende av skiljeman, hörande av vittne under ed, prövning av skiljemännens arvoden samt prövning av en klander- eller ogiltighetstalan. Enligt 48 § ska den lag parterna kommit överens om tillämpas på skiljeavtalet; har parterna inte träffat någon sådan överenskommelse tillämpas lagen i det land där förfarandet med stöd av parternas avtal har ägt rum eller ska äga rum. Enligt 22 § lagen om skiljeförfarande bestämmer parterna platsen för skiljeförfarandet. Annars bestämmer skiljemännen platsen. Vidare anges att skiljemännen får hålla sammanträde på annan plats i Sverige eller utomlands, om parterna inte har bestämt något annat.

4. Av det ovanstående följer alltså att om parterna avtalat om att förfarandet ska äga rum i Sverige det saknar betydelse att parterna eller skiljemännen valt att förlägga sammanträden till annat land, att skiljemännen inte är från Sverige, att de har utfört sitt arbete i annat land eller att tvisten avser ett avtal som i övrigt inte har anknytning till Sverige (se Patricia Shaughnessy, *The Right of the Parties to Determine the Place of an International Commercial Arbitration*, *Stockholm International Arbitration Review* 2005:2, s. 264 ff., och Christer Söderlund i samma tidskrift, s. 275 ff. med anledning av rättfallet RH 2005:1).

5. Enligt 34 § lagen om skiljeförfarande kan en svensk skiljedom klandras vid en svensk domstol bl.a. om skiljedomen inte omfattas av skiljeavtalet. Parter

som saknar anknytning till Sverige kan dock inskränka denna möjlighet (se 51 §). Enligt 2 § första stycket får skiljemännen pröva sin egen behörighet att avgöra tvisten. En sådan prövning hindrar enligt bestämmelsen inte allmän domstol från att under förfarandets gång på begäran av en part pröva om skiljemännen är behöriga. Domstolens dom avgör rättskraftigt behörighetsfrågan och är bindande för skiljemännen (prop. 1998/99:35 s. 77). Av bestämmelsens andra stycke framgår att ett beslut av skiljemännen att de är behöriga att avgöra tvisten inte är bindande och att behörighetsfrågan också kan komma att prövas vid klander av skiljedomen.

6. Eftersom RosInvestCo och Ryska Federationen har avtalat om att skiljeförfarandet ska äga rum i Sverige är lagen om skiljeförfarande tillämplig. Härav följer att svensk domstol kan pröva skiljemännens behörighet och att det finns ett svenskt rättskipningsintresse.

7. Den första frågan i prövningstillståndet ska besvaras i enlighet med det anförda.

Förutsättningar för fastställsetalan

8. Den andra fråga som ska avgöras är om förutsättningar föreligger för en fastställsetalan av nu aktuellt slag. Som anförts ovan får en part enligt 2 § första stycket andra meningen lagen om skiljeförfarande vända sig till domstol för att få skiljemännens behörighet prövad under ett pågående skiljeförfarande; en sådan talan hindrar inte att skiljemännen fortsätter skiljeförfarandet i avvaktan på domstolens avgörande.

9. I 2 § lagen om skiljeförfarande anges inga begränsningar i möjligheten för part att få behörigheten enligt skiljeavtalet prövad under pågående skiljeförfarande. Emellertid får 13 kap. 2 § rättegångsbalken med däri angivna

allmänna bestämmelser om förutsättningarna för att föra en fastställsetalan anses vara tillämpliga även på en obehörighetstalan enligt 2 § lagen om skiljeförfarande. Enligt 13 kap. 2 § rättegångsbalken krävs det för prövning av en fastställsetalan att det föreligger ovisshet om rättsförhållandet – d.v.s. här huruvida skiljemännen är behöriga – och att ovissheten länder käranden till förfång. Bestämmelsen är fakultativ, vilket innebär att domstolen ska bedöma om det är lämpligt att talan upptas till prövning.

10. Ovisshet om rättsförhållandet föreligger i regel redan när parterna har delade meningar rörande skiljemännens behörighet. Om behörighetsprövningen inte sker förrän hela skiljeförfarandet genomförts med därav föranledda kostnader kan det medföra förfång. Medan en obehörighetstalan enligt 2 § lagen om skiljeförfarande väcks vid tingsrätt samt kan överklagas till hovrätt och Högsta domstolen enligt allmänna regler, ska en klanderprocess enligt 34 § prövas av hovrätt som första instans och med en särskild begränsning av fullföljdsrätten. Det kan därför sättas ifråga om en obehörighetstalan i en konkret tvist enligt 2 § är lämplig och därför bör tillåtas, om talan inte kan förväntas bli slutligt avgjord i sådan tid att exempelvis betydande kostnader för skiljeförfarandet kan sparas.

11. I förarbetena till 2 § lagen om skiljeförfarande berörs situationen att skiljedomens klandras innan behörighetsfrågan slutligt avgjorts av allmän domstol (prop. 1998/99:35 s. 77 f.). Där anføres att hovrätten bör vilandeförklara klandermålet tills behörighetsfrågan avgjorts i det första domstolsförfarandet (se även Lindskog, Skiljeförfarande. En kommentar, 2005, s. 299 ff.). Utgångspunkten i förarbetena är alltså att en obehörighetstalan ska kunna föras även om skiljeförfarandet fortsätter och skiljedomens blir meddelad innan behörighetsfrågan avgjorts av domstol.

12. Med hänsyn till det senast anförda bör part såvitt nu är i fråga vara berättigad att väcka en obehörighetstalan enligt 2 § lagen om skiljeförfarande innan en skiljedom föreligger, åtminstone när det på goda grunder kan antas att skiljedomen inte är nära förestående.

13. I förevarande fall har skiljemännens behörighet prövats i en av skiljemännen meddelad "Award on Jurisdiction". Denna är inte en skiljedom som kan klandras enligt 34 § lagen om skiljeförfarande utan är med svensk terminologi ett beslut om behörigheten under pågående skiljeförfarande (jfr 27 § tredje stycket). Ryska Federationen väckte kort därefter, och därmed lång tid innan en slutlig skiljedom kunde förväntas bli meddelad, en negativ fastställsetalan i behörighetsfrågan. Beträffande Ryska Federationens talan föreligger alltså inte bara ovisshet om skiljemännens behörighet. Även förfångsrekvisitetet är mot nyssnämnda bakgrund uppfyllt. Det kan inte heller anses olämpligt att talan prövas.

14. Den andra frågan som ställts i prövningstillståndet ska besvaras i enlighet med det ovan anförda.

Prövningstillstånd i målet i övrigt

15. Härfter har Högsta domstolen att ta ställning till om prövningstillstånd ska ges i målet i övrigt.

16. RosInvestCo har gjort gällande att rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (Bryssel I-förordningen) är tillämplig på den fastställsetalan som Ryska Federationen väckt och begärt att den frågan ska underställas EU-domstolen för förhandsavgörande. Enligt artikel 1.2 d) i Bryssel I-förordningen är den inte tillämplig på skiljeför-

farande. Bestämmelsen och dess motsvarighet i Brysselkonventionen har blivit föremål för tolkning av EU-domstolen (se t.ex. domstolens domar den 25 juli 1991 i mål C-190/89, Marc Rich, REG 1991, s. I-3855, den 17 november 1998 i mål C-391/95, Van Uden, REG 1998, s. I-7091, och den 10 februari 2009 i mål C-185/07, Allianz, REG 2009, s. I-00683). Det är uppenbart att nyssnämnda undantag är tillämpligt också på en fastställsetalan avseende skiljemännens behörighet i en pågående tvist. Det finns därför inte anledning att inhämta något förhandsavgörande.

17. Det finns inte skäl att meddela prövningstillstånd i de delar där frågan därom har förklarats vilande.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Torgny Håstad, Kerstin Calissendorff, Per Virdesten, Lena Moore och Johnny Herre (referent)
Föredragande revisionssekreterare: Ralf Järtelius